

**5. KONFERENCIJA O PRAVU I POLITICI TRŽIŠNOG NATJECANJA
U SPOMEN NA DR. SC. VEDRANA ŠOLJANA
– “PROVEDBENI PRIORITETI I IZAZOVI”,
EKONOMSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU,
10. SVIBNJA 2018.
UDK: 347.776(047)
DOI: 10.3935/zpfz.69.1.07**

U četvrtak, 10. svibnja 2018. godine, na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu održana je 5. konferencija o pravu i politici tržišnog natjecanja u spomen na doc. dr. sc. Vedrana Šoljana. Riječ je o tradicionalnoj godišnjoj konferenciji namijenjenoj pravnicima i ekonomistima, posebice odvjetnicima, sucima i drugim pravosudnim djelatnicima, korporativnim pravnicima, poduzetnicima, zaposlenicima u javnoj i državnoj upravi te akademskom sektoru. Konferencija je zamišljena kao forum za razmjenu znanja i iskustava o primjeni prava tržišnog natjecanja u širem europskom i hrvatskom kontekstu. Konferencija se sastojala od triju pozvanih predavanja i šest panela.

Konferenciju je otvorio prof. dr. sc. Jurica Pavičić, prodekan Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. On je u pozdravnom govoru istaknuo ulogu Ekonomskog fakulteta kao interdisciplinarnog mjesta za suradnju ekonomista i pravnika. Skupu se zatim obratila prof. dr. sc. Hana Horak, pročelnica Katedre za pravo Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, koja je istaknula znanstvene i stručne doprinose članova Katedre za pravo u području prava tržišnog natjecanja. Predsjednik Vijeća za zaštitu tržišnog natjecanja g. Mladen Cerovac u pozdravnom govoru osvrnuo se na potrebu stvaranja i jačanja kulture tržišnog natjecanja u RH. Djelovanje Hrvatskog društva za pravo i politiku tržišnog natjecanja kratko je predstavio njegov predsjednik prof. dr. sc. Siniša Petrović s Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Konačno, okupljene je pozdravila izv. prof. dr. sc. Jasminka Pecotić Kaufman s Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu u svojstvu predsjednice programskog i organizacijskog odbora konferencije.

Nakon otvaranja konferencije pozvana predavanja održali su prof. dr. sc. Siniša Rodin, sudac Suda EU-a, g. Mladen Cerovac, predsjednik Vijeća za zaštitu tržišnog natjecanja, te prof. dr. sc. Michal S. Gal s Pravnog fakulteta

Sveučilišta u Haifi. U predavanju *Integrativni učinak europskog prava tržišne utakmice* Rodin je upozorio na postojanje *jurisprudence constante*, odnosno ustaljene prakse Suda EU-a (dalje u tekstu: Sud) u području prava tržišnog natjecanja. Rodin je istaknuo aktivnost Europske komisije u području prava tržišnog natjecanja kao jednu od središnjih aktivnosti Europske komisije. Podrobnije je analizirao pojedina ekstenzivna i funkcionalna tumačenja temeljnih pojmova prava tržišnog natjecanja koja je u svojim odlukama dao Sud, a posebno se bavio i pitanjem tenzija između Suda i Europskog suda za ljudska prava u području tržišnog natjecanja. U predavanju *Pogled iznutra: jučer, danas, sutra* M. Cerovac istaknuo je kako je u RH na djelu kontinuirani proces razvoja prava i politike tržišnog natjecanja u kojemu i Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja (dalje u tekstu: AZTN) neprekidno evoluirala. Upozorio je na kontinuirani problem financijske ovisnosti AZTN-a i ograničenosti njegova proračuna koja mu otežava proaktivnost u stvaranju kulture tržišnog natjecanja. Ukazao je na problem stalne fluktuacije kadrova, zabranu novog zapošljavanja u državnoj upravi te na nerazmjer u plaćama i drugim materijalnim pravima između eksperata AZTN-a kao općeg tržišnog regulatora i eksperata sektorskih regulatora. Kao pozitivne pomake u posljednjih dvadeset godina Cerovac je naveo, među ostalim, donošenje Zakona o zaštiti tržišnog natjecanja iz 2009. godine i njegovu novelu iz 2013. godine, uvođenje istražnih ovlasti i ovlasti AZTN-a za samostalno izricanje upravno-kaznenih mjera, uvođenje instituta pokajnika u otkrivanju kartela te uvođenje instituta mjera za otklanjanje negativnih učinaka na tržišno natjecanje (*commitments*). Predavanje *Competition Law Challenges of a Small Economy* M. S. Gal započela je problemom pojmovnog određivanja "male ekonomije" te iznošenjem temeljnih odrednica malih ekonomija i značajkama tržišta u malim ekonomijama. Istaknula je ključnu dvojbu s kojom se suočavaju tijela za zaštitu tržišnog natjecanja u malim ekonomijama, a to je izbor između produktivnosti i učinkovite alokacije resursa.

U skladu s radnim naslovom konferencije – *Provedbeni prioriteti i izazovi* – sudionici nastavnih panela osvrnuli su se na provedbena iskustva i perspektive razvoja prava i politike tržišnog natjecanja u hrvatskom i širem europskom kontekstu. U tom smislu naglasak je stavljen na potrebu tješnje suradnje prava i ekonomije u provedbi prava tržišnog natjecanja; bolju edukaciju svih dionika u provedbi prava i politike tržišnog natjecanja te osvješćivanje stručne, ali i šire javnosti, o važnosti osiguranja usklađivanja poslovanja s pravilima tržišnog natjecanja.

Prvi panel pod naslovom *Kakvo tržišno natjecanje imamo/želimo i kako mjeriti jesmo li na dobrom putu?* moderirao je doc. dr. sc. Marko Družić sa zagrebačkog Ekonomskog fakulteta, a panelisti su bili izv. prof. dr. sc. Jasminka Pecotić Kaufman i doc. dr. sc. Velibor Mačkić sa zagrebačkog Ekonomskog fakulteta te doc.

dr. sc. Roman Šubić s Hrvatskog katoličkog sveučilišta. U uvodnom izlaganju J. Pecotić Kaufman osvrnula se na potrebu povezivanja pravnih pravila i ekonomske teorije. Istaknula je kako je teško definirati pojmove poput *tržišno natjecanje*, *ograničavajuće djelovanje* ili pak *sporazum koji ograničava tržišno natjecanje*. Navedeni pojmovi nisu sami po sebi jasni i teško ih je mjeriti. Riječ je o pojmovima prava tržišnog natjecanja koji imaju ekonomsko značenje. Kako bi se ti i slični pojmovi definirali, nužna je suradnja prava i ekonomije. V. Mačkić je istaknuo kako je nova politička ekonomija usko vezana uz regulaciju. Taj ekonomski pravac bavi se propustima države u području ekonomije. Mačkić je izložio globalni izvještaj o konkurentnosti za razdoblje od 2007. do 2016. godine. Upozorio je kako je prema tom izvještaju percepcija političkih i poslovnih elita u 11 europskih postsocijalističkih zemalja o stanju antimonopolne politike suboptimalna te je ispod prosjeka EU 15. R. Šubić izložio je rad o konkurenciji između banaka u RH. Pritom je postavio dva osnovna pitanja: jesu li okrupnjivanja banaka povećala ili smanjila razinu konkurentnosti u bankarskom sektoru te jesu li koncentracije presudno oblikovale današnji izgled bankarskog sektora? Šubić je zaključio kako je hrvatsko bankarsko tržište umjereno koncentrirano te ne postoji oligopolna struktura bankarskog tržišta. U perspektivi prognozira raslojavanje manjih banaka te okrupnjivanje bankarskog tržišta, kojim će dominirati inozemne banke.

U nastavku panela publiku je zanimalo što se to mora promijeniti u pravu tržišnog natjecanja kako bi se promijenila loša antimonopolna percepcija te koje nam metode ekonomska teorija može ponuditi da prepoznamo i otklonimo lošu antimonopolnu percepciju. Mačkić je istaknuo kako se on zalaže za više regulacije, a manje diskrecije. U komentarima iz publike upućenima panelistima upozoreno je da AZTN nije jedini stup provedbe antimonopolne politike, nego samo jedan od kotačića antimonopolne politike. Osim AZTN-a velika je odgovornost i na regulatorima mrežnih djelatnosti.

Drugi panel pod naslovom *Uloga ekonomske analize u provedbi prava tržišnog natjecanja – više ekonomije ili manje ekonomije?* moderirao je odvjetnik Boris Porobija, a u panelu su sudjelovali mr. sc. Tatjana Peroković iz Agencije za zaštitu tržišnog natjecanja, odvjetnik Mario Krka te Irena Tušek. T. Peroković u uvodnom se izlaganju pozabavila teorijama dvostranih tržišta. Riječ je o tržištima na kojima se simultano pruža usluga dvama korisnicima, npr. potrošaču i trgovcu na malo. U takvim odnosima postoji međuovisnost dviju skupina korisnika, a ni jedna od njih ne smije biti u monopolnom položaju da utječe na alokaciju cijena. S tim u vezi pojavio se problem naplate međubankovne naknade kod kartičnog poslovanja kao alokativnog mehanizma za trošak platforme. Peroković se osvrnula na rješenja i dosege Uredbe 2015/751 o međubankovnim naknadama za platne transakcije na temelju kartica. M. Krka je u izlaganju naglasio

važnost ekonomske analize u pravu tržišnog natjecanja. Zadatak je ekonomije da definira protupravna postupanja te da utvrdi mjerodavno tržište. S druge pak strane, ističe Krka, zadatak je prava da uredi postupak, presumpcije, način izvođenja dokaza. Ekonomska analiza važna je kod kvantifikacije štete. Krka je istaknuo kako je ekonomska analiza marginalno zastupljena sve do kasnih osamdesetih godina 20. st. Velik iskorak u tom smislu napravila je Uredba o ocjeni koncentracija i Obavijest o definiciji tržišta. Krka je istaknuo kako je Sud 2002. i 2003. poništio tri odluke u području nadzora koncentracija referirajući se na nedostatke ekonomske analize u odlukama Europske komisije. I. Tušek je istaknula važnu ulogu ekonomista pri kvantificiranju naknade štete nastale uslijed povrede tržišnog natjecanja. Uloga ekonomske analize je procjena hipotetske situacije u kojoj nije došlo do povrede tržišnog natjecanja. Tušek je izložila nekoliko metoda izračuna nezakonitog povećanja troškova (engl. *price-overcharge*) kao metodu procjene štete: usporednu metodu, strukturalni pristup, metodu simulacije.

Diskusija koja je uslijedila je pokazala kako je važno uključivanje ekonomista u rad tijela nadležnih za tržišno natjecanje. U odgovoru na pitanje u kojoj je mjeri AZTN prijemčiv za privatne ekonomske analize stranaka u postupcima pred tim tijelom, glavni ekonomist AZTN-a g. Ivanda istaknuo je kako AZTN jest sklon prihvatiti takve analize. U raspravi o prisutnosti ekonomske analize u postupcima pred AZTN-om istaknuto je kako ekonomska analiza u RH nije u začetku, kako se ona primjenjuje ovisno o prirodi slučaja te da AZTN u tom smislu uzima u obzir dosege domaće i poredbene literature i prakse.

Treći panel pod naslovom *Uloga sudova u nadzoru odluka tijela za zaštitu tržišnog natjecanja, iskustva i perspektive* moderirala je izv. prof. dr. sc. Dubravka Akšamović s osječkog Pravnog fakulteta, a u panelu su sudjelovali Blanša Turić, sutkinja Visokog upravnog suda Republike Hrvatske, Mirna Romić, *référéndaire* u kabinetu suca Rodina te odvjetnik Igor Mucalo. B. Turić je ukratko izložila organizaciju upravnog sudovanja u postupcima zbog povrede tržišnog natjecanja te govorila o iskustvima Visokog upravnog suda u upravnim sporovima protiv rješenja AZTN-a. M. Romić je izložila tri oblika kontrole nad presudama Općeg suda EU-a: *ex offico* nadzor, nadzor zakonitosti te nadzor pune nadležnosti. Istaknula je specifičnosti pojedinih od spomenutih postupaka, a posebno se osvrnula na žalbeni razlog "iskrivljenja". Istaknula je kako zbog specifičnosti postupka pred Sudom uspjeh stranaka često ovisi od umješnosti njihovih odvjetnika. I. Mucalo se referirao na tri antikartelna predmeta: tzv. ortodonti, zaštitari i H1 telekom. Izlaganje navedenih predmeta Mucalu je poslužilo kao uvod u ocjenu sposobnosti Visokog upravnog suda RH da autoritativno nastupa u predmetima prava tržišnog natjecanja. Problematizirao je disperziranost rada Visokog upravnog

suda, pri čemu je rad na predmetima tržišnog natjecanja samo jedan segment njegove ukupne djelatnosti. Problem Mucalo vidi u nedostatku specijalizacije jer suci Visokog upravnog suda RH nadziru zakonitost odluka niza agencija koje se bave različitim sektorima (tržišno natjecanje, lijekovi, telekomunikacije, javna nabava, financijske usluge i sl.). Sutkinja Turić u raspravi je replicirala na izrečene tvrdnje s opaskom kako se Visoki upravni sud dobro nosi s predmetima s obzirom na broj sudaca i priljev predmeta.

Četvrti panel pod naslovom *'Pay-for-delay' i prekomjerne cijene – nove ili stare povrede?* moderirao je prof. dr. sc. Siniša Petrović sa zagrebačkog Pravnog fakulteta, a u panelu su sudjelovali Boris Andrejaš, DG COMP, Europska komisija, Dejan Garić iz AZTN-a i doc. dr. sc. Vlatka Butorac Malnar s riječkog Pravnog fakulteta. B. Andrejaš je izložio problematiku prakse *pay-for-delay* na tržištu lijekova. *Pay-for-delay* na tržištu lijekova primjer je patentne nagodbe kod koje proizvođač originalnog lijeka plaća naknadu svojemu takmacu – proizvođaču generičkog lijeka – za apstinenciju od ulaska na tržište lijekova. Andrejaš je istaknuo kako takva strategija omogućuje originalnom proizvođaču nastavak ostvarenja monopolističkih profita, a originalni i generički takmac dijele uštede. Jedino tko je na gubitku su potrošači. Andrejaš se referirao na nekoliko recentnih odluka Europske komisije u *pay-for-delay* predmetima. D. Garić svoje je izlaganje posvetio ispitivanju kriterija za ocjenu pretjerano visokih cijena. Izložio je dvostupanjski test koji primjenjuje Sud EU-a kod ocjene previsokih cijena te istaknuo neke praktične probleme koji se javljaju kod njegove primjene. Zaključno je kazao kako je ispitivanje prekomjernih cijena poželjno u slučajevima kada je tržište zaštićeno visokim zaprekama ulasku na tržište, potrošači nemaju kredibilnu alternativu za proizvod poduzetnika u vladajućem položaju, a inovacije ne igraju bitnu ulogu u pozicioniranju na tržištu. V. Butorac Malnar u izlaganju je istaknula potrebu da se u proučavanju prava tržišnog natjecanja "vratimo" pravu. Naime, upozorava Butorac Malnar, čl. 101. UFEU-a polazi od standarda "nepravedno" koji je daleko od ekonomskih modela. On je izraz određenog sustava vrijednosti. Prema njezinu mišljenju, pretjerana upotreba ekonomske analize u pravu tržišnog natjecanja udaljava nas od standarda pravednosti tržišnog natjecanja.

U diskusiji koja je uslijedila Andrejaš je istaknuo kako povjerenica za zaštitu tržišnog natjecanja Vestager u svojim govorima kontinuirano koristi riječ pravedno (engl. *fair*). Na pitanje kako objašnjava politiku EU-a prema kojoj, s jedne strane, EU potiče rast poduzeća, dok, s druge strane, sankcionira okrupnjavanje poduzetnika, Butorac Malnar je istaknula kako *ex ante* kažnjavanje okrupnjavanja poduzetnika nije pravno izvedivo jer bi počivalo na stavu da poduzetnika treba kazniti samo zato što je sposoban napraviti povredu.

Peti panel pod naslovom *Rabati – kamo nakon Intela i Post Danmarka?* moderirala je mr. sc. Marijana Liszt, odvjetnica iz Zagreba, a panelisti su bili Marko Brgić iz AZTN-a, Belinda Čačić, odvjetnica iz Zagreba te dr. sc. Gordan Serdarević iz britanskog konzultantskog društva Frontier Economics. M. Brgić je izložio osnovne vrste rabata: uvjetovani i neuvjetovani rabat. Objasnio je kako postoje dva osnovna pristupa ocjeni rabatne politike: formalistički pristup zabrane prema cilju od pristupa prema učincima. Premda je u ranijim presudama Sud primjenjivao formalistički pristup ocjene učinaka blizak zabrani prema cilju, noviji predmeti Michelin II, HoffmanLaRoche, Intel, Soda Ashes i Post Danmark vode ka napuštanju formalizma i pomak prema opsežnijoj analizi mogućih učinaka rabata. G. Serdarević izložio je predmet Intel. Nadovezujući se na prethodno izlaganje Marka Brgića, Serdarević je naglasio kako je Sud težište analize stavio na ocjenu učinaka. Prema njegovu mišljenju daljnji razvoj prava tržišnog natjecanja sastojat će se od jačanja inicijative branjenika da podnose ekonomske dokaze u dokazivanju svojih teza te stavljanja većeg naglaska na analizu temeljenu na učincima. B. Čačić u izlaganju se bavila rabatima u kontekstu zabrane nepoštene trgovačke prakse u lancima opskrbe hranom. Čačić je izložila specifičnosti novog hrvatskog Zakona o zabrani nepoštenih trgovačkih praksi u lancu opskrbe hranom u pogledu rabata. Referirala se na njemački predmet EDEKA. Predmet EDEKA potaknuo je donošenje prijedloga nove Direktive o nepoštenim trgovačkim praksama u *business-to-business* odnosima (B2B) u lancu opskrbe hranom.

Šesti i posljednji panel pod naslovom *Compliance officer u Hrvatskoj – iskustva i perspektive* moderirala je Vesna Patrlj, zamjenica predsjednika Vijeća za zaštitu tržišnog natjecanja. U panelu su sudjelovali Gordana Vučemilović iz Atlantic Grupe, Duško Margušić iz INA-e te Perica Miović Petronio iz HT Grupe. G. Vučemilović je predstavila krovni program osiguranja usklađivanja s propisima (engl. *compliance programme*) u Atlantic Grupi. Vučemilović je u izlaganju istaknula važnost implementacije e-učenja u programe *compliancea*. Ono donosi vremenske i financijske uštede poslodavcu i posloprincima te osigurava simultanu i ujednačenu edukaciju svih djelatnika u sustavu. D. Margušić predstavio je *compliance programme* INA grupe. *Compliance programme* važan je za INA grupu jer su identificirali nekoliko razloga zbog kojih pravo tržišnog natjecanja predstavlja rizik za INA-u. INA djeluje na više reguliranih tržišta te se mora usklađivati sa zahtjevima više lokalnih regulatora. INA također ima dominantan položaj na nekim tržištima. U svojem predstavljanju *compliancea* HT Grupe P. Miović Petronio upozorila je na ključne točke njihova programa: edukacija i podizanje svijesti o pravu tržišnog natjecanja, kontinuirana procjena rizika i praćenje, revizija učinkovitosti programa te *ad hoc* pravni savjeti i edukacije.

Konferenciju je zatvorila izv. prof. dr. sc. Jasminka Pecotić Kaufman zahvalivši okupljenima na dolasku i aktivnom sudjelovanju u radu konferencije. Detaljnije informacije o održanoj konferenciji (izlaganja, govori, fotografije) dostupne su na <https://pptn.net.efzg.hr>.

*Kristijan Poljanec, mag. iur.**

* Kristijan Poljanec, mag. iur., asistent Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Trg J. F. Kennedyja 6, Zagreb; kpoljanec@efzg.hr;
ORCID ID: orcid.org/0000-0002-4912-1335

